

Sprawa C-203/21**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym
złożonego zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem****Data wpływu:**

31 marca 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Okryžen syd – Burgas (Bułgaria)

**Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie
orzeczenia w trybie prejudycjalnym:**

12 marca 2021 r.

Oskarżyciel:

Okryżna prokuratura – Burgas

Oskarżony podmiot:

„DELTA STROY 2003” EOOD

Przedmiot postępowania głównego

Toczące się równolegle postępowanie karne i postępowanie administracyjnokarne – Przewidziana w krajowym prawodawstwie możliwość pociągnięcia osoby prawnej do odpowiedzialności administracyjnokarnej poprzez nałożenie kary majątkowej na wniosek prokuratora ze względu na przestępstwo osoby reprezentującej tę osobę prawną, którego popełnienia nie stwierdzono jeszcze w prawomocnym wyroku – Możliwość stosowania decyzji ramowej Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa, w sytuacji gdy kara majątkowa może być wymierzona w wysokości korzyści majątkowej uzyskanej w wyniku przestępstwa

**Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie
prejudycjalnym**

Wykładnia prawa Unii, art. 267 TFUE.

Pytania prejudycjalne

- 1) Czy art. 4 i art. 5 decyzji ramowej Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa oraz art. 49 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że dopuszczają one uregulowanie prawne państwa członkowskiego, zgodnie z którym sąd krajowy w postępowaniu takim jak postępowanie główne może nałożyć karę na osobę prawną za konkretne przestępstwo, którego popełnienie nie zostało jeszcze ustalone, ponieważ jest przedmiotem niezakończonego prawomocnie równoległego postępowania karnego?
- 2) Czy art. 4 i art. 5 decyzji ramowej 2005/212/WSiSW i art. 49 karty należy interpretować w ten sposób, że dopuszczają one uregulowanie prawne państwa członkowskiego, zgodnie z którym sąd krajowy w postępowaniu takim jak postępowanie główne może nałożyć karę na osobę prawną, określając wysokość tej kary w wysokości korzyści, jaką uzyskano by z konkretnego przestępstwa, którego popełnienie nie zostało jeszcze ustalone, ponieważ jest przedmiotem niezakończonego prawomocnie równoległego postępowania karnego?

Przytoczone przepisy prawa Unii i prawa międzynarodowego

Decyzja ramowa Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa, art. 2, 4 i 5.

Decyzja ramowa Rady 2006/783/WSiSW z dnia 6 października 2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej.

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 48 i 49.

Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, art. 6 i 7, protokół I, art. 1.

Przywołane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 marca 2020 r., C-234/18, (ECLI:EU:C:2020:221).

Przywołane orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Sud Fondi srl i in. przeciwko Włochom, nr 75909/01, 20 stycznia 2009 r.

Varvara przeciwko Włochom, nr 17475/09, 29 października 2013 r.

G.i.e.m. S.r.l. i in. przeciwko Włochom, nr 1828/06, 34163/07 i 19029/11, 28 czerwca 2018 r.

Powołane przepisy prawa krajowego

Konstitucija na Republika Bŭlgarija (konstytucja Republiki Bułgarii), art. 31 ust. 3.

Nakazatelen kodeks (kodeks karny, zwany dalej „NK”), art. 255.

Nakazatelno-procesualen kodeks (kodeks postępowania karnego), art. 1, 16, art. 301 ust. 1.

Zakon za administratiwnite naruszenija i nakazanija (Ustawa o naruszeniach i karach administracyjnych, zwana dalej „ZANN”), art. 83, 83a, 83b, 83c, 83d, 83f, 83h.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 ZK zarządza spółką „DELTA STROY 2003” EOOD i ją reprezentuje. W dniu 5 sierpnia 2019 r. została ona oskarżona o to, że w okresie od dnia 17 marca 2009 r. do dnia 13 sierpnia 2009 r., w warunkach czynu ciągłego, w mieście Burgas, działając jako członek zarządu spółki, uniknęła ustalenia i zapłaty zobowiązań podatkowych w znacznej wysokości – w łącznej kwocie 11 388,98 BGN. Kwota ta stanowi należny podatek od wartości dodanej w rozumieniu art. 25 ust. 6 Zakon za danyk wyrchu dobawenata stojnost (ustawy o podatku od wartości dodanej) za łącznie trzy okresy podatkowe, a mianowicie marzec, kwiecień i lipiec 2009 r. Czyn ten ma znamiona określone w art. 255 ust. 1 pkt 2 i 3 NK (unikanie zapłaty zobowiązań podatkowych w znacznej wysokości poprzez złożenie nieprawdziwego lub niepełnego oświadczenia lub poprzez niewystawienie dokumentu księgowego) w związku z art. 26 NK (czyn ciągły).
- 2 Przeważnie ZK wszczęto sprawę karną przed Okryžen syd (sądem okręgowym) w mieście Burgas, która w chwili skierowania niniejszego odesłania prejudycjalnego nie zakończyła się jeszcze w pierwszej instancji. Istnieje prawna możliwość zaskarżenia w instancji odwoławczej i w instancji kasacyjnej wyroku, jaki zostanie wydany przez sąd pierwszej instancji.
- 3 W dniu 9 grudnia 2020 r. prokurator Okryżna prokuratura (prokuratury okręgowej) w mieście Burgas skierował do Okryžen syd – Burgas wniosek w trybie art. 83a i nast. ZANN o nałożenie kary majątkowej na „DELTA STROY 2003” EOOD ze względu na to, że spółka ta wzbogaciła się w następstwie uzyskania korzyści majątkowej w łącznej wysokości 11 388,98 BGN, w wyniku

popelnionego przez osobę zarządzającą i reprezentującą spółkę przestępstwa określonego w art. 255 ust. 1 pkt 2 i 3 NK w związku z art. 26 NK.

- 4 Podstawą wszczęcia postępowania przeciwko „DELTA STROY 2003” EOOD jest okoliczność, że do Okryżen syd w mieście Burgas wniesiono akt oskarżenia przeciwko prezesowi zarządu tej spółki, oskarżając go o popełnienie przestępstwa podatkowego, co do którego wszczęto sprawę karną przed Okryżen syd w mieście Burgas – niezakończoną jeszcze w pierwszej instancji.
- 5 Zgodnie ze wspomnianym art. 83a ust. 1 ZANN na osobę prawną – która uzyskała korzyść majątkową lub uzyskałaby korzyść majątkową w następstwie popełnienia przestępstwa określonego w szczegółowo wymienionych przepisach Nakazatelen kodeks, wśród których wskazano również art. 255 NK, gdy przestępstwo zostało popełnione przez osobę mogącą składać oświadczenia w imieniu osoby prawnej lub ją reprezentować – nakłada się karę majątkową w wysokości do 1 000 000 BGN, lecz nie niższą od równowartości korzyści, gdy jest ona majątkowa. Zgodnie z art. 83a ust. 4 ZANN karę majątkową nakłada się niezależnie od pociągnięcia do odpowiedzialności karnej współsprawców czynu zabronionego określonego w art. 83a ust. 1. Zgodnie z art. 83a ust. 5 (w brzmieniu mającym zastosowanie w sprawie) przepadekowi na rzecz państwa ulega uzyskana przez osobę prawną bezpośrednio lub pośrednio korzyść z przestępstwa określona w art. 83a ust. 1, jeśli nie podlega ona zwrotowi lub przepadekowi w trybie Nakazatelen kodeks. Gdy przedmiot przestępstwa – rzecz lub składnik majątku – nie istnieje lub został zbyty, zasądza się jego równowartość w BGN.
- 6 Zgodnie z art. 83b ZANN postępowanie określone w art. 83a wszczyna się na uzasadniony wniosek prokuratora, który jest właściwy do rozpatrzenia sprawy lub akt dotyczących danego przestępstwa, skierowany do Okryżen syd miejsca siedziby osoby prawnej po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu. Zgodnie z art. 83d ZANN właściwy sąd rozpatruje wspomniany wniosek prokuratora, oceniając na podstawie zgromadzonych dowodów: czy osoba prawna uzyskała niezgodną z prawem korzyść; czy istnieje związek między sprawcą czynu zabronionego a osobą prawną; czy istnieje związek między czynem zabronionym a korzyścią uzyskaną przez osobę prawną; a także jaki jest rodzaj korzyści i jej wysokość, jeśli jest to korzyść majątkowa. Sąd orzeka wyrokiem, w którym nakłada karę majątkową lub odmawia jej nałożenia.

Zasadnicze argumenty prokuratury

- 7 We wniosku złożonym w trybie art. 83a i nast. ZANN prokurator podnosi, że według niego istnieją ustawowe przesłanki pociągnięcia osoby prawnej do odpowiedzialności administracyjnokarnej ze względu na to, że:

Osoba prawna uzyskała korzyść majątkową z popełnienia przestępstwa określonego w art. 255 ust.1 pkt 2 i 3 w związku z art. 26 NK.

Przestępstwo zostało popełnione przez osobę zarządzającą spółką i ją reprezentującą, uprawnioną do składania oświadczeń w imieniu tej osoby prawnej.

Korzyść uzyskała spółka „DELTA STROY 2003” EOOD, co nastąpiło właśnie ze względu na popełnienie przestępstwa. Korzyść uzyskano w wysokości 11 388,98 BGN i stanowi ona należny podatek od wartości dodanej w rozumieniu art. 25 ust. 6 Zakon za danyk wyrchu dobawenata stojnost (w brzmieniu z dnia 13.2.2009 r.), którego zapłaty unikał prezes zarządu spółki.

Prokurator wskazuje, że kwota ta stanowi publiczną państwową należność, której spółka nie uiściła i którą powinna była uiścić w wypadku zgodnego z prawem rozwoju podatkowych stosunków prawnych.

Prokurator przyjął, że brak zapłaty tego zobowiązania stanowi korzyść majątkową, a między uzyskaniem tej korzyści i czynem zabronionym istnieje związek.

Właśnie z powyższych względów prokurator wnioskował przed sądem o nałożenie na osobę prawną, „DELTA STROY 2003” EOOD, kary majątkowej do maksymalnej wysokości określonej w art. 83a ust. 1 ZANN.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 8 W pierwszej kolejności sąd odsyłający dokonał przeglądu historii prawodawczej i zasadniczych cech postępowania określonego w art. 83a i nast. ZANN. Postępowanie to ustanowiono po raz pierwszy w bułgarskim prawodawstwie w 2005 r. W pierwotnym brzmieniu tego przepisu przewidziano nałożenie przez sąd kary majątkowej na osobę prawną dopiero po uprawomocnieniu się wyroku skazującego. W 2015 r. brzmienie tego przepisu zostało zmienione w całości, ponieważ uchylono wymóg, zgodnie z którym kara majątkowa mogła być nałożona dopiero po wejściu w życie wyroku skazującego.
- 9 Jak wskazano, postępowanie określone w art. 83a i nast. ZANN wszczyna się na podstawie uzasadnionego wniosku prokuratora, po wniesieniu aktu oskarżenia. Sąd odsyłający podkreśla, że aktualnie, dla celów nałożenia kary majątkowej na osobę prawną, prawo nie wymaga koniecznie istnienia prawomocnego wyroku dotyczącego konkretnego przestępstwa, popełnionego przez osobę fizyczną w związku z działalnością sankcjonowanej spółki. W dokonanych w tym względzie stwierdzeniach wskazano zarówno brak wyraźnego wymogu w ZANN, jak i art. 83e ust.1 pkt 3 ZANN, zgodnie z którym postępowanie, w ramach którego Okryžen syd lub Apelatiwen syd (sąd apelacyjny) wydał prawomocny wyrok, podlega wznowieniu, gdy – po uprawomocnieniu się wyroku nakładającego karę majątkową na osobę prawną – osoba określona w art. 83a ust. 1 pkt 1–4 ZANN zostanie uniewinniona prawomocnym orzeczeniem sądu lub zawieszona

postępowanie przygotowawcze zostanie umorzone przez prokuratora, gdy czyn nie został popełniony lub nie stanowi przestępstwa.

- 10 Sąd rozpatrujący sprawę przypomina, że w niniejszym wypadku istnieją dwa toczące się równolegle postępowania. Pierwszym jest postępowanie karne wszczęte przeciwko prezesowi zarządu spółki „DELTA STROY 2003” EOOD, z oskarżeniem o popełnienie przestępstwa określonego w art. 255 NK. Sprawa ta nie zakończyła się w chwili skierowania odesłania prejudycjalnego. Następnie wszczęto również postępowanie w trybie art. 83a i nast. ZANN, dotyczące nałożenia kary majątkowej na spółkę, która to kara zdaniem sądu odsyłającego odpowiada wysokości korzyści uzyskanych z tego przestępstwa określonego w art. 255 NK (którego popełnienie jest nadal rozpatrywane w pierwszym postępowaniu karnym). Okryżen syd wskazuje, że aktualnie w ZANN nie przewidziano możliwości zawieszenia postępowania określonego w art. 83a i nast. ZANN, do chwili zakończenia postępowania karnego.
- 11 Zdaniem sądu odsyłającego nałożenie na osobę prawną kary majątkowej za popełnienie konkretnego przestępstwa w wysokości korzyści, jaką uzyskano lub uzyskano by z tego przestępstwa, niewątpliwie stanowi konfiskatę w całości lub w części korzyści uzyskanych z przestępstwa. Mając na względzie art. 2 ust. 1 decyzji ramowej 2005/212/WSiSW, a także okoliczność, że w odniesieniu do przestępstwa określonego w art. 255 NK przewidziano karę pozbawienia wolności w wysokości od roku do sześciu lat, Okryżen syd przyjął, że rozpatrywany wypadek jest objęty zakresem decyzji ramowej.
- 12 W tym względzie sąd odsyłający wziął pod uwagę wyrok Trybunału wydany w sprawie C-234/18 – skierowanej przez inny bułgarski sąd – wskazując, że niniejszy wypadek jest odmienny. Okryżen syd podkreśla, że postępowanie określone w art. 83a i nast. ZANN ma za przedmiot nałożenie kary administracyjnej w formie „kary majątkowej” nakładanej na osobę prawną za konkretne przestępstwo popełnione przez reprezentującą ją osobę. Postępowanie to ma wszelkie cechy postępowania „karnego”, a nie postępowania „cywilnego”. Według tego sądu chodzi o prawomocny przepadek majątku (konfiskatę), orzeczony przez sąd w związku z popełnionym przestępstwem. Postępowanie toczy się przed sądem karnym w trybie ZANN, a pomocniczo stosuje się Nakazatelno-procesualen kodeks. W orzeczeniu nakłada się karę majątkową na osobę prawną – ze względu na popełnienie konkretnego przestępstwa – a wysokość tej kary określa się właśnie w zależności od wysokości korzyści, jaką uzyskano lub uzyskano by z tego przestępstwa. Celem nałożenia sankcji jest raczej ukaranie przestępstw i zapobieganie kolejnym przestępstwom, a nie naprawienie wyrządzonych tymi przestępstwami szkód, ponieważ prawo dopuszcza nałożenie sankcji, nawet gdy nie ma faktycznie uzyskanej korzyści, a także gdy korzyść nie ma charakteru majątkowego. W konsekwencji orzeczenie – jakie sąd rozpatrujący sprawę powinien wydać w postępowaniu określonym w art. 83a i nast. ZANN – wydaje się po postępowaniu dotyczącym jednego lub większej liczby przestępstw, nie koncentruje się ono jedynie na uzyskanym niezgodnie z prawem majątku, a także ma bezpośredni związek z wynikiem

postępowania karnego. Sąd odsyłający doszedł do wniosku, że powyższe, ze swej strony, powinno prowadzić do stwierdzenia, że istnieje możliwość stosowania decyzji ramowej 2005/212/WSiSW.

- 13 Okryżen syd przypomina, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału prawa podstawowe chronione w porządku prawnym Unii znajdują zastosowanie we wszystkich sytuacjach podlegających prawu Unii. Sąd krajowy powołuje się na art. 49 karty, w którym uregulowano zasadę legalności przestępstw i kar, która sama w sobie obejmuje również zakaz nakładania kary przed ustaleniem popełnienia przestępstwa. W tym kontekście, aby można było przyjąć, że popełniono przestępstwo, za które należy nałożyć odpowiednią karę, popełnienie tego przestępstwa powinno być ustalone zgodnie z prawem krajowym. Wymaga to ustalenia, że dana osoba fizyczna dokonała konkretnego czynu, scharakteryzowanego jako przestępstwo zgodnie z krajowym prawodawstwem, a także została uznana za winną popełnienia tego przestępstwa przez sąd karny. Zgodnie z bułgarskim prawem krajowym – a w szczególności z art. 31 ust. 3 Konstytucja na Republika Bułgaria i art. 16 NPK – może to mieć miejsce wyłącznie na podstawie prawomocnego orzeczenia wydanego w trybie NPK. Zgodnie z art. 1 ust. 1 NPK właśnie w tym kodeksie określono tryb prowadzenia postępowania karnego, tak aby zapewnić wykrycie przestępstw, ustalenie winnych i prawidłowe stosowanie prawa.
- 14 Następnie sąd rozpatrujący sprawę dokonał analizy kwestii, jakie powinien zbadać zgodnie z art. 83d ZANN, aby wydać orzeczenie (na podstawie zgromadzonych dowodów powinien on dokonać oceny, czy osoba prawna uzyskała niezgodną z prawem korzyść, czy istnieje związek między sprawcą czynu zabronionego a osobą prawną, czy istnieje związek między czynem zabronionym a korzyścią uzyskaną przez osobę prawną, a także jaki jest jej rodzaj i wysokość, jeśli jest ona majątkowa). Sąd odsyłający podkreśla, że wśród tych kwestii brakuje kwestii, czy popełniono samo przestępstwo – która to kwestia wydaje się poprzedzać wszystkie wyżej wymienione.
- 15 Faktycznie niniejsze postępowanie określone w art. 83a i nast. ZANN, które wszczęto na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przeciwko prezesowi zarządu spółki przed zakończeniem toczącego się przeciw niemu postępowania karnego, w praktyce daje możliwość nałożenia kary opartej wyłącznie na okolicznościach podniesionego oskarżenia o określony rodzaj przestępstwa. Jego popełnienia nie ustalono w prawomocnym orzeczeniu sądu, w związku z czym sąd odsyłający powziął wątpliwość, czy jest to zgodne z zasadą legalności przestępstwa i kary, o której mowa w art. 49 karty.
- 16 Z tych samych względów skład orzekający powziął wątpliwości, w jakim zakresie postępowanie określone w art. 83a i nast. ZANN – umożliwiające sądowi krajowemu nałożenie kary na osobę prawną za konkretne przestępstwo, którego popełnienie nie zostało jeszcze ustalone, ponieważ jest to przedmiotem niezakończonego prawomocnie równoległego postępowania karnego – jest zgodne z decyzją ramową 2005/212/WSiSW w związku z art. 49 karty. Taka

możliwość podaje w wątpliwość przestrzeganie podstawowej zasady prawa Unii Europejskiej, aby nie nakładać kary przed ustaleniem popełnienia przestępstwa, i może skutkować podważeniem wzajemnego zaufania i uznawania orzeczeń, leżących u podstaw współpracy sądowej między państwami członkowskimi Unii Europejskiej.

- 17 Zdaniem sądu odsyłającego zadane pytanie jest ważne w kontekście decyzji ramowej 2006/783/WSiSW w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty. Decyzja ramowa 2005/212/WSiSW jest aktem, który ma na celu zobowiązanie państw członkowskich do ustanowienia ogólnych minimalnych reguł konfiskaty środków i dochodów związanych z przestępstwami, a mianowicie przy uwzględnieniu ułatwienia wzajemnego uznawania orzeczeń dotyczących konfiskaty w sprawach karnych. Artykuł 83a ust. 2 ZANN umożliwia nałożenie kary majątkowej na osobę prawną, która nie ma siedziby na terytorium Republiki Bułgarii, co oznacza, że wykonanie tego orzeczenia bułgarskiego sądu w innym państwie członkowskim powinno nastąpić na podstawie decyzji ramowej 2006/783/WSiSW. Warunkiem wstępnym współpracy pomiędzy państwami członkowskimi opartej na zasadzie wzajemnego uznawania i niezwłocznego wykonywania orzeczeń sądowych jest pewność, że orzeczenia podlegające uznaniu i wykonaniu będą zawsze wydawane z poszanowaniem zasad praworządności, pomocniczości i proporcjonalności. W konsekwencji, aby uznać i wykonać orzeczenie dotyczące nałożenia kary majątkowej na osobę prawną, wykonujące państwo członkowskie powinno mieć pewność, że orzeczenie to zostało wydane przez państwo wydające po przeprowadzeniu postępowania zgodnie z tymi zasadami, w tym zgodnie z art. 49 karty. Powstaje pytanie, czy taka sytuacja będzie miała miejsce, jeśli w orzeczeniu bułgarskiego sądu wydanym w trybie art. 83a ZANN nałożono karę na osobę prawną za konkretne przestępstwo, którego popełnienie nie zostało jeszcze ustalone, ponieważ jest przedmiotem innego niezakończonych prawomocnie równoległego postępowania karnego.
- 18 Z powyższych względów sąd odsyłający jest zdania, że prawidłowe rozstrzygnięcie sporu wymaga udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy przestrzegano podstawowej zasady prawa Unii Europejskiej – zasady legalności przestępstwa i kary, jeśli w postępowaniu takim jak postępowanie główne sąd nałoży karę na spółkę przed ustaleniem popełnienia przestępstwa określonego w art. 255 NK w równoległym postępowaniu karnym.